

D • N

175 1950 30/4

Svensk diplomati

I en ledande artikel för några år sedan påpekade Dagens Nyheter att utrikestjänsten i Sverige var "den säkraste av karriärer". Så gott som alla attachéer blir ministrar eller generalkonsuler; det behövs kvalificerad oduglighet för att inte nå höga poster, medan inom andra förvaltningsgrenar kvalificerad duglighet behövs för att nå dessa poster. Förhållandet kan inte försvaras med att de personer som lyckas vinna inträde i utrikesdepartementet genomgående är högt kompetenta; en undersökning visar tvärtom — och detta torde antagningskommissionen kunna bestyrka — att medelmåttan dominerar. Karriären i utrikesdepartementet är helt enkelt ovanligt lätt; dels finns lika många chefsposter som nybörjarposter, dels utnämnes endast i sällsynta fall personer utanför departementet till högre poster.

Kritiken har besvarats från skilda håll. Svaren har gått på olika linjer. Det har sagts att de svenska diplomaterna är bra, trots allt, att det sätt att uppträda och umgås med folk som är det viktigaste inläres av alla — men också att de sysslor varom här är fråga i regel är så enkla att särskilt duktigt folk inte är erforderligt. Hr Undén tvekade i ett uppmärksammat riksdagsanförande mellan de två försvarspositionerna, men valde närmast den sistnämnda. Det vore slöseri med arbetskraft att på "alla chefsposter vid legationerna i utlandet placera personer med samma kvalifikationer som t. ex. generaldirektörer i Sverige". För de relativt enkla åligganden som vad man kan kalla andra och tredje klassens ministrar har vore en höjning av kapaciteten obehövlig.

Är det riktigt? När man läser de propositioner som kräver inrättande av nya tjänster får man sannerligen inte intrycket att det är fråga om enkla och obetydliga arbetsuppgifter. Kostnaderna för staten är i fråga om dessa poster relativt sett utomordentligt höga. Det talas ständigt om den vikt som utrikestjänsten har, särskilt för våra handelsförbindelser. Att argumentationen går på två linjer, av vilka den ena framhäver tjänsternas betydelse, den andra de små

krav som bör ställas på deras innehavare, verkar inte övertygande.

Ett svar kan emellertid knappast ges annat än på grundval av omdömesgilla personers erfarenheter. Att en diplomats insatser påstås vara högt skattade då han överförs till annat land eller pensioneras bevisar ingenting; avresande ministrar är som bekant — liksom femti-sextiåringar och avlidna — alltid förträffliga. Utgår man från ett stort antal erfarna personers omdöme, kan med bestämdhet sägas att det inte är väl ställt med den svenska diplomatin. Vi har flera skickliga eller rent av lysande ambassadörer och yngre tjänstemän, men ett stort antal viktiga poster upptas av personer vilkas karriär har blott en förklaring, den exceptionella saknaden av konkurrens.

Att utpeka enskilda kan här ej komma i fråga, men några allmänna illustrationer är nödvändiga. Det är inte ovanligt att finna ministrar i mera avlägsna länder — i och utom Europa — som är ur stånd att lämna de mest elementära uppgifter om politiska och sociala förhållanden i de länder där de verkar — som, för att precisera, inte kan namnge de politiska partierna, inte har reda på det mest centrala i fråga om tidskrifter och böcker. Ett sådant företag som att läsa några standardverk om landet innan man kommer dit tycks ofta betraktas som ett tvivelaktigt knep — man skall arbeta med självsyn, och denna består till större delen av umgänge med en liten societet och ett antal utländska diplomater i samma situation. Okunnigheten kryddas ofta av förakt dels för det land där man arbetar, dels för de kunskaper man inte förvärvat; det goda samvete som spirar ur denna förening gör hela trafiken möjlig. Inte sällan uppstår efter många års bortovaro en okunnighet även om Sverige som nästan kan tävla med bristen på insikt om det land som man inför det svenska utrikesdepartementet är specialist på.

Skilnaden mellan publicisterna och diplomaterna är i dessa hänseenden ofta påfallande. För en utrikeskorrespondent är det självfallet att han måste lära sig så mycket att

han med framgång kan tävla med andra tidningsmän — eljest är han omöjlig. Han måste därför läsa, träffa folk ur skilda partier och samhällsgrupper, ta reda på väsentliga ting. Många av de politiska rapporter som med hemligstämpel skickas från beskickningscheferna till utrikesdepartementet kan godtas blott på grund av denna hemligstämpel. Insånda till en stor tidning skulle de hamma i papperskorset; i utrikesdepartementet läses de av en eller annan, för att sedan arkiveras för all framtid. Det behöver knappast påpekas att själva rapportssystemet i stor utsträckning är föråldrat i vår tid, med press och telegram och offentlig debatt. Det utgör inte sällan blott ett onödigt lidande för ambitiösa tjänstemän, som vid mottagningar och visiter söker snappa upp ett eller annat korn att befordra till Stockholm.

En rad möjligheter till reformering både av systemet och rekryteringen har tidigare dis-

kuterats: förbättrad och förbiligad utbildning, intagande i departementet på högre poster av personer utanför karriären, förtidspensionering — i stället för förvisning till avlägsen ort — av de mest odugliga. Mindre täta ombyten på posterna vore sannolikt också en fördel: att vart tredje eller fjärde år sända en person som hunnit lära sig något i ett land till ett annat land för att genomgå samma dyrbara utbildningsprocess är en särskilt påtaglig form av slöseri. Av den nuvarande utrikesministern tycks emellertid, efter allt att döma, inga initiativ vara att vänta. Hr Undén är föga skicklig som förvaltningschef, ehuru detta förhållande — vilket i och för sig är förstäeligt — helt ställs i skuggan av hans politiska blamager. Inom den socialdemokratiska regeringen finns tydligen intet intresse för en upprensning som på en gång skulle medföra minskade utgifter och bättre arbetsresultat.

April
10 l. 4 k.
1 ul. 1 m. 4 a.

1/5 49 1/5 50

90 l. 44 k.

33 ul. 13 m. 13 a

S: a 20
S: a 193